

Anayasa'da Engellilik

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

Madde 10 – (1) Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.)

(3) Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Madde 42. – (7) “Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.”

Madde 61 – (1) Devlet harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malül ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar.

(2) Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır.

Madde 104 – (16) Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Engellilik

Engellilik İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi md. 14'te belirtilmese de, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi, maddede bulunan «veya başka bir durum» ifadesinin engellileri ve çeşitli sağlık koşullarını kapsadığına hükmetmiştir.

Yalnızca İHAS md. 14 ile değil, ihlal iddiasındaki odak hak bağlamında İHAS md 14 yorumlanır.

Örneğin: İHAM, otistik başvurucunun bütçe yetersizliği dolayısıyla özel eğitim alamaması ve bu nedenle ilkokula devam edememesinin, eğitim hakkıyla bağlantılı ayrımcılık yasağı ihlali olduğuna hükmetmiştir. (G.L. v. İtalya 59751/15, 10.09.2020)

İHAM, engelli bireyin “kim” olduğunu açıkça tanımlamaz.

Bu, en kısa hali ile, iyidir. Buna paralel olarak, İHAM, terim olarak engelliliği geniş bir biçimde yorumladığının altını çizer.

İHAS 14 iki aşamalı olarak uygulanır.

(i) Benzer durumlarda bulunan kişiler arasında muamele farklılığı olup olmadığının bilinmesi

(ii) Objektif ve makul bir gerekçenin varlığı

Mahkeme, yalnızca **tanımlanabilir bir özelliğe veya statüye dayalı muamele farklılıklarının** İHAS 14 bağlamında ayrımcılık oluşturacağını yerleşik içtihadı ile ortaya koymuştur. (Willis v. Birleşik Krallık, 36042/97, § 48, Eweida ve Diğerleri v. Birleşik Krallık, 1st: 48420/10, § 86, atfi ile Guberina v. Hırvatistan, no. 23682/13, §68)

«meşru bir amaç» gütmemesi halinde veya kullanılan araçlar ve amaç arasında «makul bir orantı ilişkisi» olmaması halinde objektif ve makul bir gerekçesi yoktur. İrk, renk veya etnik temele dayalı farklı muamele söz konusu olması halinde, objektif ve makul bir gerekçe kavramının, olabildiğince katı yorumlanması gerekir (Orşuş ve diğerleri v. Hırvatistan [BD], § 156).

Bazı koşullarda, **bir eşitsizliğin d¼zeltilmesi için farklı bir muamele için bir işlem yapılmamış olması, bu kapsamda objektif ve makul bir gerekçe olmaması halinde**, söz konusu h¼km¼n ihlaline neden olabilir (Thlimmenos v. Yunanistan [BD], § 44, ve Sejdić ve Finci v. Bosna-Hersek [BD], § 44).

AİHS Ek 12 Numaralı Protokol

Madde 1 – (1) Hukuken temsil edilmiş olan t¼m haklardan yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal ve sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, servet, doğum veya herhangi bir diğer stat¼ bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.

(2) Hiç kimse, 1. paragrafta belirtildiği şekilde hiçbir gerekçeyle, hiçbir kamu makamı tarafından ayrımcılığa maruz bırakılamaz.

BM EHS: Link olarak verilecek.

Engelliliğe Dair Kanun:

[ENGELLİLER HAKKINDA KANUN](#)

Engelliliği İçeren Kanunlar:

[KALITSAL HASTALIKLARLA M¼CADELE KANUNU](#)

T¼rk Ceza Kanunu'nda Engellilik

[T¼RK CEZA KANUNU](#)

Akıl hastalığı

Madde 32- (1) Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında g¼venlik tedbirine h¼kmolunur.

(2) Birinci fıkrada yazılı derecede olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişiye, ağırlaştırılmış m¼ebbet hapis cezası yerine yirmibeş yıl, m¼ebbet hapis cezası yerine yirmi yıl hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek ceza, altıda birden fazla olmamak üzere indirilebilir. Mahk¼m olunan ceza, s¼resi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına zg¼ g¼venlik tedbiri olarak da uygulanabilir.

Sağır ve dilsizlik

Madde 33- (1) Bu Kanunun, fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocuklara ilişkin hükümleri, onbeş yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, onsekiz yaşını doldurmuş olup da yirmibir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında da uygulanır.

Nefret ve ayrımcılık suçu

Madde 122 –

(Değişik: 2/3/2014-6529/15 md.) (1) Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle; a) Bir kişiye kamuya arz edilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini b) Bir kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını, c) Bir kişinin işe alınmasını, d) Bir kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını, engelleyen kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. ...

Suçu bildirmeme suçu

Madde 278 –

(1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır. (3) Mağdurun onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır.

Türk Medeni Kanunu'nda Engellilik

[TÜRK MEDENİ KANUNU](#)

Madde 13 – Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu Kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir.

Madde 14 – Ayırt etme gücü bulunmayanların, küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyeti yoktur. 2

Madde 15 – Kanunda gösterilen ayrık durumlar saklı kalmak üzere, ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiilleri hukukî sonuç doğurmaz.

Madde 340 –Ana ve baba, çocuğu olanaklarına göre eğitirler ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini sağlar ve korurlar. Ana ve baba çocuğa, özellikle bedensel ve zihinsel özürlü olanlara, yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde, genel ve meslekî bir eğitim sağlarlar.

Madde 348 –Çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaz ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa, hâkim aşağıdaki hâllerde velâyetin kaldırılmasına karar verir: Ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi. 2. Ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması. Velâyet ana ve babanın her ikisinden kaldırılırsa çocuğa bir vasi atanır. Kararda aksi belirtilmedikçe, velâyetin kaldırılması mevcut ve doğacak bütün çocukları kapsar.

Madde 405- Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini göremeyen veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gereken ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokan her ergin kısıtlanır. Görevlerini yaparlarken vesayet altına alınmayı gerekli kılan bir durumun varlığını öğrenen idarî makamlar, noterler ve mahkemeler, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadırlar.

Madde 408- Yaşlılığı, sakatlığı, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat eden her ergin kısıtlanmasını isteyebilir.

Madde 409- Bir kimse dinlenilmeden savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetimi veya isteği sebebiyle kısıtlanamaz. Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlamaya ancak resmî sağlık kurulu raporu üzerine karar verilir. Hâkim, karar vermeden önce, kurul raporunu göz önünde tutarak kısıtlanması istenen kişiyi dinleyebilir.

Madde 417- Aşağıdaki kişiler vasiliği kabul etmeyebilirler: 1. Altmış yaşını doldurmuş olanlar, 2.Bedensel özürleri veya sürekli hastalıkları sebebiyle bu görevi güçlkle yapabilecek olanlar, 3. Dörtten çok çocuğun velisi olanlar, 4. Üzerinde vasilik görevi olanlar, 5. Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu üyeleri, hâkimlik ve savcılık mesleği mensupları

Madde 432 - Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalık veya serserilik sebeplerinden biriyle toplum için tehlike oluşturan her ergin kişi, kişisel korunmasının başka şekilde sağlanamaması hâlinde, tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli bir kuruma yerleştirilir veya alıkonulabilir. Görevlerini yaparlarken bu sebeplerden birinin varlığını öğrenen kamu görevlileri, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadırlar. Bu konuda kişinin çevresine getirdiği külfet de göz önünde tutulur. İlgili kişi durumu elverir elvermez kurumdan çıkarılır.

Madde 436 – Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması, aşağıdaki kurallar saklı kalmak üzere, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa tâbidir: 1. Karar verilirken ilgilinin bunun sebepleri hakkında bilgilendirilmesi ve karara karşı denetim makamına itiraz edebileceğine yazılı olarak dikkatinin çekilmesi zorunludur. 2. Bir kuruma yerleştirilen kişiye, alıkonulma kararına veya kurumdan çıkarılma isteminin reddine karşı en geç on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceği derhal yazılı olarak bildirilir. 3. Mahkeme kararını gerektiren her istem, gecikmeksizin yetkili hâkime ulaştırılır. 4. Yerleştirme kararı veren vesayet makamı veya hâkim durumun özelliklerine göre bu istemin görüşülmesini erteleyebilir. 5. Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalığı olanlar hakkında, ancak resmî sağlık kurulu raporu alındıktan sonra karar verilebilir. Vesayet makamının daha önceden bilirkişiyeye başvurmuş olması hâlinde denetim makamı bundan vazgeçebilir.

Madde 474 – Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı yüzünden kısıtlanmış olan kişi üzerindeki vesayetin kaldırılmasına, ancak kısıtlama sebebinin ortadan kalkmış olduğunun resmî sağlık kurulu raporu ile belirlenmesi hâlinde karar verilebilir.

Sosyal Hizmetler Bakımından

SOSYAL HİZMETLER KANUNU

Amaç:

Madde 1 – Bu Kanunun amacı; korunmaya, bakıma veya yardıma ihtiyacı olan aile, çocuk, engelli, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemektir.

Madde 3 –

c) (Değişik: 30/5/1997 - KHK - 572/5 md.) "Engelli", doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olup; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişiyi, (1)

d) (Ek: 1/7/2005-5378/26 md.) "Bakıma İhtiyacı Olan Engelli"; engellilik sınıflandırmasına göre resmî sağlık kurulu raporu ile ağır engelli olduğu belgelendirilenlerden, günlük hayatın alışılmış, tekrar eden gereklerini önemli ölçüde yerine getirememesi nedeniyle hayatını başkasının yardımı ve bakımı olmadan devam ettiremeyecek derecede düşkün olan kişiyi, (2)(6)

"Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri"; bedensel, zihinsel ve ruhsal engellilikleri nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olan kişilerin, fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmasını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanamayanlara devamlı bakmak üzere kurulan sosyal hizmet kuruluşlarını, (5)

9. (Ek: 30/5/1997 - KHK-572/5 md.; Değişik: 6/12/2017-7063/5 md.) “Aktif Yaşam Merkezi”; Yaşlı bireyler ile engelli bireylerin yaşam kalitesinin artırılması ve sosyal hayata aktif katılımlarına katkı sağlanması amacıyla, engelli ve yaşlı bireyler ile ailelerine rehberlik ve destek hizmeti ile evde gündüz bakım hizmeti sunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını, 13. (Ek: 1/2/2007-5579/1 md.; Değişik: 6/2/2014-6518/14 md.) “Ev Tipi Sosyal Hizmet Birimleri”; Çocuk, kadın, engelli ve yaşlılar ile bakım veya barınma ihtiyacı olan kişilere hizmet verilen mesken niteliğindeki yatılı sosyal hizmet birimlerini,

15. (Ek : 11/10/2011 - KHK - 662/10 md.) “Sosyal Hizmet Merkezi”; İhtiyaç sahiplerinin tespit edilerek sosyal hizmet müdahalesinin ve takibinin gerçekleştirilmesi, çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı bireylere ve ailelerine koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici hizmetler ile rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin bir arada ve en kolay ulaşılabilir biçimde, gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ile işbirliği içinde sunulmasından ve bu hizmetlerin koordinasyonundan sorumlu gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını, (1)

Madde 4 –

c) Sosyal hizmet programlarının uygulanmasında korunmaya ihtiyacı olan çocuk, ihtiyacı olan engelli ve ihtiyacı olan yaşlıya öncelik tanınır.

m) (Ek : 21/1/2000 - KHK - 594/2 md.) Doğal afetlerde ulusal ve uluslararası sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarıyla birlikte hareket edilmesi ve acil kurtarma ve yardım çalışmalarının etkili şekilde yürütülmesi amacıyla gerekli her türlü tertip ve tedbir alınır. (Ek fıkra: 3/6/2011-KHK-633/35 md.) Engellilere yönelik hizmetlerin yürütülmesine ilişkin genel esaslar şunlardır: (1)

a) Eşit katılım için, engellilerin sahip oldukları hak ve yükümlülükler konusunda birey, aile ve toplumun bilinçlendirilmesi, tıbbî bakım ve rehabilitasyonlarının sağlanması, günlük yaşamlarında kendi başlarına yaşayabilme kapasitelerinin artırılması.

b) Bilgi, hizmet ve fiziksel çevre koşullarının engelliler için ulaşılabilir hâle getirilmesi

c) Doğumdan başlayarak okul öncesi, okul çağı ve yetişkinleri kapsayacak biçimde tüm engellilere eğitimde fırsat eşitliği sağlanması. (1)

d) İstihdamın, mesleki eğitim ve rehabilitasyonla birlikte gerçekleştirilmesi, istihdam alanlarının engellilerin kullanımına uygunluğunun sağlanması ve teknolojiye uygun alet ve cihazların engellilerce elde edilmesini kolaylaştırıcı önlemlerin alınması. (1)

e) Engellilerin sosyal güvenlikleri ile gelirlerinin korunması, aile hayatı ve kişisel bütünlükleri ile kültür, eğlence, spor ve din alanlarına tam katılımlarının sağlanması. (1)

f) Engellilere ilişkin plan ve programlar ile ekonomik ve sosyal statülerini etkileyen tüm kararların alınması sırasında engellilerin katılımlarının sağlanması.

Madde 16 –

Korunmaya ve bakıma alınmış olup, iş görme gücüne sahip ve istekli olanlar, buldukları sosyal hizmet kuruluşlarının uygun görülen hizmetlerinde bu hizmetlerle ilgili kadroların boş tutulması ve her boş kadro karşılığı haftada 40 saati geçmemek üzere tespit edilecek çalışma saatleri içinde, saat başına ücret ödenmek kaydıyla, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, iş ve sosyal güvenlikle ilgili mevzuat hükümlerine tabi olmaksızın ve Borçlar Kanunu hükümlerine göre sözleşme ile çalıştırılabilirler. Bu kadroların % 30'u engellilikleri nedeniyle koruma kararı uzatılanlara tahsis edilir. Saat ücreti asgari ücretin aylık çalışma saati toplamına bölünmesi ile tespit edilir. Bir kadro karşılığında çalışma saati ile sınırlı olmak üzere birden fazla kişi çalıştırılabilir. Ancak kişi başına ayda 60 saatin dışında ücret ödenemez. (1)

Madde 21 – Kurum, korunmaya, bakıma, yardıma ihtiyacı olan aile, çocuk, engelli ve yaşlılar ile sosyal hizmetlere ihtiyacı olan diğer kişileri tespit ve incelemekle görevlidir.

Madde 24 – Bedensel,zihinsel ve ruhsal engellilikleri nedeniyle sürekli bakıma ihtiyacı olan ve çalışmaktan aciz olan Çocukların korunma kararı uzatılır.

Madde 25 – Özel eğitim gerektiren korunmaya ihtiyacı olan çocukların eğitim ve öğretimleri Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel eğitim-öğretim kurumlarında sürdürülür. Korunmaya ihtiyacı olan engelli çocukların eğitimleri Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte planlanır.

Madde 26 – Korunmaya, bakıma, yardıma ihtiyacı olan aile, engelli, yaşlı ve diğer kişilerin tespiti, incelenmesi ve bunların sosyal hizmetlerden yararlandırılmasına ilişkin esaslar bir yönetmelikle düzenlenir.

Ek Madde 7 – (Ek: 1/7/2005-5378/30 md.; Değişik: 6/2/2014-6518/21 md.) Her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirler toplamı esas alınmak suretiyle, hane içinde kişi başına düşen ortalama aylık gelir tutarı, asgarî ücretin aylık net tutarının 2/3'ünden daha az olan bakıma ihtiyacı olan engellilere, resmî veya özel bakım merkezlerinde bakım hizmeti ya da sosyal yardım yapılmak suretiyle evde bakımına destek verilmesi sağlanır. Hanede birden fazla bakıma ihtiyacı olan engelli bulunması hâlinde, hane içinde kişi başına düşen ortalama aylık gelir tutarının hesaplanmasında birinci bakıma ihtiyacı olan engelliden sonraki her bakıma ihtiyacı olan engelli iki kişi sayılır. (Ek cümle:21/2/2019-7166/1 md.) Bu fıkranın uygulanmasında, 5510 sayılı Kanunun ek 18 inci maddesi uyarınca Ramazan ve Kurban bayramlarında ödenen bayram

ikramiyeleri hane içinde kişi başına düşen ortalama aylık gelir tutarının hesaplanmasına dâhil edilmez.

Bakıma ihtiyacı olan engellilere özel bakım merkezlerinde sunulacak bakım hizmetinin karşılığı olarak belirlenecek kişi başına aylık bakım ücreti tutarı, (20.000) gösterge rakamı ile memur aylık katsayısının çarpımı sonucu bulunacak tutardan fazla olamaz. Bakıma ihtiyacı olan engellinin evde bakımına destek için ise (10.000) gösterge rakamı ile memur aylık katsayısının çarpımı sonucu bulunacak tutar kadar aylık sosyal yardım yapılır.

Bakıma ihtiyacı olan engellilere sunulacak bakım hizmet modeline ve kapsamına, bakım hizmetinden yararlanabileceklerin başvuru şekline, bu hizmetleri verecek olan gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılacak kuruluşlara açılış izni verilmesine, çalışmasına, denetimine, ücretlendirilmesine, idari para cezalarının ve kapatılma işlemlerinin uygulanmasına, özel bakım merkezlerine bakım hizmeti karşılığı yapılacak ödemelere ve bakım hizmeti veren resmî kurumlara yapılacak yardımlara ilişkin usul ve esaslar, Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Maliye Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca müştereken çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Bakıma ihtiyacı olan engellilerin evde bakımına destek için yapılacak sosyal yardımlara ilişkin iş ve işlemler, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca gerçekleştirilir. Bakıma ihtiyacı olan engellilerin evde bakımına destek için yapılacak sosyal yardımın başvuru şekline, değerlendirilmesine, ödenmesine ve diğer hususlara ilişkin usul ve esaslar, Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Maliye Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca müştereken çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Birinci fıkra kapsamındaki bakıma ihtiyacı olan engellilere sunulacak bakım hizmetinin karşılığı olarak özel bakım merkezlerine ödenecek bakım ücreti, evde bakımına destek için yapılacak sosyal yardım ile bakım hizmeti veren resmî kurumlara yapılacak yardımlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bütçesinden karşılanır.

Bakıma ihtiyacı olan engellilere, ücretleri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bütçesinden karşılanmak suretiyle sağlanacak bakım hizmetleri, 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tabi olmaksızın temin edilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığının görüşü alınarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Birinci fıkra ile belirlenen hane halkı gelir ölçütünü aşan gelir değişikliğinin tespiti hâlinde bu madde kapsamında yapılan ödemeler durdurulur ve değişikliğin meydana geldiği tarihten itibaren yasal faizi ile birlikte genel hükümlere göre takip ve tahsil edilir.

Ek Madde 8 – (Ek: 1/7/2005-5378/30 md.)(1)

İşitme ve konuşma engellilerine gerek görüldüğü hâllerde tercümanlık yapmak üzere illerde işaret dili bilen personel görevlendirilir. Personelin işaret lisanı öğrenmeleri için gerekli kursların düzenlenmesi sağlanır. Bu personelin görev ve yetkileri, çalışma koşulları ile ilgili usûl ve esaslar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

Ek Madde 11- (Ek: 6/2/2014-6518/24 md.) Sosyal güvenlik kuruluşlarının herhangi birisinden her ne ad altında olursa olsun bir gelir veya aylık hakkından yararlananlar ile uzun vadeli sigorta kolları açısından zorunlu olarak sigortalı olunması gereken bir işte çalışanlar hariç olmak kaydıyla, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının sosyal hizmet kuruluşları ile Darülaceze Müessesesinde ücretsiz bakılan veya bakım ücreti Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından ödenerek özel sosyal hizmet kuruluşlarında bakımı sağlanan ya da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca yardım yapılmak suretiyle desteklenen resmî sosyal hizmet kuruluşlarında verilen bakım hizmetinden yararlanıp da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının sosyal hizmet kuruluşlarıncaya verilen bakım hizmetinden ücretsiz yararlanmaya ilişkin koşulları haiz olan yaşlılar ile engelli bireylere, her yıl merkezî yönetim bütçe kanunu ile belirlenecek miktar üzerinden hiçbir kesinti yapılmaksızın aylık net harçlık verilir. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı tarafından müştereken hazırlanacak bir yönetmelikle tespit olunur.

Belediyelerin Teşkilatlanmasında Engellilerin Yeri Bakımından

[BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU](#)

Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları

Madde 7- Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

v) Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak.

İlçe belediyelerinin görev ve yetkileri şunlardır:

d) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerden; 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak, otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımını ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihî dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak.

Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri

Madde 18- Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri şunlardır:

m) Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, engellilerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere engelli merkezleri oluşturmak.

Büyükşehir belediyesinin giderleri

Madde 24- Büyükşehir belediyesinin giderleri şunlardır:

j) Dar gelirlili, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.

Ek Madde 1- (Ek:1/7/2005-5378/40 md.)

Büyükşehir belediyelerinde engellilerle ilgili bilgilendirme, bilinçlendirme, yönlendirme, danışmanlık, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri vermek üzere engelli hizmet birimleri oluşturulur. Bu birimler, faaliyetlerini engellilere hizmet amacıyla kurulmuş vakıf, dernek ve bunların üst kuruluşlarıyla işbirliği hâlinde sürdürürler. Engelli hizmet birimlerinin kuruluş, görev, yetki, sorumluluk ve işleyişine ilişkin usul ve esaslar Özürlüler İdaresi Başkanlığının görüşü alınarak İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ ÖZÜRLÜ HİZMET BİRİMLERİ YÖNETMELİĞİ

Çalışma Hakkı, Bakım Aylığı ve Sosyal Güvenlik Bakımından

SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNU

MADDE 14- Meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik halleridir.

MADDE 15 –

4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin, kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadının ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşinin gebeliğinin başladığı tarihten itibaren doğumdan sonraki ilk sekiz haftalık, çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık haliyle ilgili rahatsızlık ve engellilik halleri analık hali kabul edilir.

Madde 28 –

(Ek fıkra: 17/4/2008-5754/16 md.) Emeklilik veya yaşlılık aylığı bağlanması talebinde bulunan kadın sigortalılardan başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede ağır engelli çocuğu bulunanların, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra geçen prim ödeme gün sayılarının dörtte biri, prim ödeme gün sayıları toplamına eklenir ve eklenen bu süreler emeklilik yaş hadlerinden de indirilir.

SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMAYI TEŞVİK KANUNU.

65 YAŞINI DOLDURMUŞ MUHTAÇ, GÜÇSÜZ VE KİMSESİZ TÜRK VATANDAŞLARI İLE ENGELLİ VE MUHTAÇ TÜRK VATANDAŞLARINA AYLIK BAĞLANMASI HAKKINDA YÖNETMELİK(1)

ENGELLİ VE ESKİ HÜKÜMLÜ ÇALIŞTIRMAYAN İŞVERENLERDEN TAHSİL EDİLEN İDARİ PARA CEZALARINI KULLANMAYA YETKİLİ KOMİSYONA DAİR YÖNETMELİK

ENGELLİ KAMU PERSONEL SEÇME SINAVI VE ENGELLİLERİN DEVLET MEMURLUĞUNA ALINMALARI HAKKINDA YÖNETMELİK

SOSYAL HİZMET KURULUŞLARINDA BAKIMI SAĞLANAN ENGELLİ VE YAŞLI BİREYLERE HARÇLIK ÖDENMESİNE İLİŞKİN YÖNETMELİK

KAMU KURUM VE KURULUŞLARINA İŞÇİ ALINMASINDA UYGULANACAK USUL VE ESASLAR HAKKINDA YÖNETMELİK

KORUMALI İŞYERLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK

DEVLET MEMURLARININ YER DEĞİŞTİRME SURETİYLE ATANMALARINA İLİŞKİN YÖNETMELİK

Engellilik Durumuna Bağlı Yer Değişikliği

EK MADDE 3- İlgili mevzuatına göre alınan sağlık kurulu raporida en az yüzde kırk oranında engelli olduğu belirtilen memurlar ile ağır engelli raporlu eşi veya bakmakla yükümlü olduğu birinci derece kan hısımları bulunan memurlar engellilik durumundan kaynaklanan gerekçelere dayalı olarak yer değiştirme talebinde bulunabilir. Bu kapsamdaki talepler bu Yönetmelikte yer alan kısıtlayıcı hükümlere tabi olmaksızın kurumların kadro imkânları ve teşkilat yapıları dikkate alınarak karşılanır ve bu haktan bir defadan fazla yararlanılamaz. Memurun kendisinin veya birlikte yaşadığı eşi ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarının engellilik durumunun tedavisi sebebiyle yer değişikliğini talep etmesi halinde, yer değiştirme suretiyle atama yapılacak yerin,

memurun ve bu fıkra kapsamındaki yakınlarının engellilik durumuna uygun olması esastır. Engellilik durumu devam ettiği sürece kurumlarca isteği dışında memurun yeri değiştirilmez. Engellilik durumu ortadan kalkan memurlar hakkında bu Yönetmelikte yer alan diğer hükümler uygulanır.”

KORUMALI İŞYERLERİNDE ÇALIŞAN ENGELLİLERİN ÜCRETLERİNE KARŞILIK İŞVERENE YAPILACAK ÖDEME HAKKINDA YÖNETMELİK

Oy Hakkı Bakımından

SEÇİMLERİN TEMEL HÜKÜMLERİ VE SEÇMEN KÜTÜKLERİ HAKKINDA KANUN

Madde 36 – ... (Ek: 30/5/1997 - KHK - 572/26 md.) Seçmen kütüğü yazımı sırasında, seçmenin oyunu kullanmasını engelleyecek bir engelliliği varsa, forma kaydedilir.

Madde 74 – (Değişik: 31/7/1998 - 4381/5 md.) Sandıkların konulacağı yerleri ve oy verme işinin vaktinde sona ermesi için gerekli tedbirleri ilçe seçim kurullarının denetiminde sandık kurulu tespit eder. Sandıkların konulacağı yerlerin belirlenmesinde seçmenin oyunu kolaylıkla, serbestçe ve gizli şekilde verebilmesi gözetilir. Engelli seçmenlerin oylarını rahatlıkla kullanabilmeleri için gerekli tedbirler alınır. Sandıklar okul (özel okullar ve özel dersaneler dahil) avlusu ve salonların elverişli kısımları gibi genel yerlere, yetmediği takdirde kiralanacak kahvehane, lokanta gibi yerlere konur. Kışla, karargah, ordugah gibi askeri bina ve tesislerle karakollara ve parti binalarına, muhtarlık odalarına sandık konulamaz. Üçten fazla sandık konulan binalarda bina sorumlularının görev esasları Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.

Madde 90 – Oy verme günü sandık başına gelecek seçmenler, sandık kurulu önüne başkan tarafından sıra ile birer birer alınırlar. Gebeler, hastalar ve engelliler bekletilmezler. Yaşlılar önce alınabilirler.

Madde 93 – Körler, felçliler veya bu gibi bedeni engellilikleri açıkça belli olanlar, bu seçim çevresi seçmeni olan akrabalarından birinin, akrabası yoksa diğer herhangi bir seçmenin yardımı ile oylarını kullanabilirler. Bir seçmen birden fazla malule refakat edemez.

YÜKSEK SEÇİM KURULUNUN TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN

Madde 6 –

1) Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

g) Engelli seçmenlerin oy kullanmalarını kolaylaştıracak her türlü tedbiri almak.

Eğitim Hakkı Bakımından

[MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ORTAÖĞRETİM KURUMLARI YÖNETMELİĞİ](#)

[ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ YÖNETMELİĞİ](#)

[MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM KURUMLARI YÖNETMELİĞİ](#)

[MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYGIN EĞİTİM KURUMLARI YÖNETMELİĞİ](#)

[ÇOCUKLAR İÇİN ÖZEL GEREKSİNİM DEĞERLENDİRMESİ HAKKINDA YÖNETMELİK](#)

[2023 YILI ÖZEL EĞİTİME İHTİYAÇ DUYAN BİREYLERE VERİLECEK EĞİTİM DESTEĞİ TUTARLARINA İLİŞKİN TEBLİĞ](#)

[YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI ENGELLİLER DANIŐMA VE KOORDİNASYON YÖNETMELİĞİ](#)

[ENGELLİ BİREYLERE YÖNELİK SINAV UYGULAMALARINDA VE ENGELLİ KONTENJANINDA ARANACAK SAĞLIK ŐARTLARINA DAİR YÖNETMELİK](#)

[OKUL SERVİS ARAÇLARI YÖNETMELİĞİ](#)

MADDE 4 – (1) Taőımacılar tarafından okul servis aracı olarak kullanılacak taőıtlarda aşağıdaki Şartlar aranır: ... c) Okul servis aracı olarak kullanılacak taőıtlarda, öğrenci ve çocukların kolayca yetiőebileceđi camlar ve pencereler sabit olacak, iç düzenlemesinde demir aksam aııkta olmayacak, varsa yaralanmaya sebebiyet vermeyecek yumuőak bir madde ile kaplanacak ve engelli öğrenci ve çocukları taőıyacak olan okul servis araçları ayrıca 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve bu Kanuna dayalı olarak ıkarılan ikincil mevzuata uygun olacaktır.

Raporlama Süreci Bakımından

[2022 SAYILI KANUN KAPSAMINDA AYLIK ALAN ÖZÜRLÜLERE SAĞLIK KURULU RAPORU VERMEYE YETKİLİ HASTANELERİN BELİRLENMESİ İLE SAĞLIK RAPORLARININ ALINMASINA İLİŞKİN USUL VE ESASLAR HAKKINDA YÖNETMELİK](#)

[ERİŐKİNLER İÇİN ENGELLİLİK DEĞERLENDİRMESİ HAKKINDA YÖNETMELİK](#)

Erişilebilirlik Bakımından

NOTERLİK KANUNU.

Madde 73 –

(Değişik: 1/7/2005-5378/23 md.) Noter, ilgilinin işitme, konuşma veya görme engelli olduğunu anlarsa, işlemler engellinin isteğine bağlı olmak üzere iki tanık huzurunda yapılır. İlgilinin işitme veya konuşma engelli olması ve yazı ile anlaşma imkânının da bulunmaması hâlinde, iki tanık ve yeminli tercüman bulundurulur.

Madde 75 – İlgililerle tanık, tercüman ve bilirkişi imza atamadıkları ve imza yerine geçen bir el işareti kullanmadıkları takdirde, varsa mühür, yoksa sol elinin başparmağı, bu da yoksa diğer parmaklarından biri bastırılır ve hangi parmağın bastırıldığı yazılır. (Değişik ikinci fıkra: 1/7/2005-5378/24 md.) Bir noterlik işleminde imza atılmış veya imza yerine geçen el işareti yapılmış olmasına rağmen, ilgilisi ister veya adına işlem yapılan ve imza atabilen görme özürsüzler hariç olmak üzere noter, işlemin niteliği, imzayı atan veya el işaretini yapan şahsın durumu ve kimliği bakımından gerekli görürse, yukarıdaki fıkradaki usul dairesinde ilgili, tanık, tercüman veya bilirkişinin parmağı da bastırılır. Mühür kullanılması hâlinde parmağın da bastırılması zorunludur. Tanık, tercüman ve bilirkişinin andı noter tarafından Hukuk Yargılama Usulü Kanunu uyarınca yaptırılır

AKTİF İŞGÜCÜ HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİNE İLİŞKİN USUL VE ESASLAR HAKKINDA YÖNETMELİK

Madde 33 - (3) Engellilere yönelik veya işbirliği kapsamında işyerinde düzenlenen kurslarda en az beş kursiyer için de kurs düzenlenebilir.

Madde 40 - (12) Engellilere ve hükümlülere veya eski hükümlülere yönelik olarak düzenlenecek kurslarda istihdam yükümlülüğü ilgili mevzuatında belirlenir.

Madde 44 – (4) (Değişik:RG-6/11/2014-29167) 18 yaşından küçük kursiyerler ile zihinsel engellilere yönelik olarak düzenlenen kurslarda kursiyerlere yapılacak ödemeler, veli veya kayyum veya vasileri tarafından kursiyerler adına banka veya PTT aracılığı ile yapılır.

Madde 53 – (2) Engelliler için işbaşı eğitim programının süresi yirmi dört ay içerisinde üç yüz yirmi fiili gün olarak uygulanabilir. Bu durumda ikinci yüz altmış güne ait ödemeler, 4857 sayılı Kanunun 30 uncu maddesi gereğince kurulan Komisyon kararı ile (Değişik ibare:RG-6/11/2014-29167) ilgili idari para cezalarından karşılanabilir.

Madde 90 – (2) 5510 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendine tabi olarak tarımsal faaliyette bulunanlar ile isteğe bağlı sigortalılar, işsiz olmak şartı dışında belirtilen diğer şartları taşımak kaydıyla (Mülga ibare:RG-12/2/2016-29622) (...) kurslara ve programlara katılabilirler. (Değişik cümle:RG-12/2/2016-29622) Dul ve yetim aylığı alanlar kurslardan ve programlardan yararlanabilir. Engelli olmaları nedeniyle aylık bağlananlar ise TYP hariç kurslardan ve programlardan yararlanabilir.

Madde 94 – (1) Engellilerin, kurs ve programlara katılımını sağlamak üzere eğitim mekanı ve bu mekana ulaşılabilirliğinde kullanılan diğer kısımlarda gerekli önlemleri almak yüklenicinin sorumluluğun

ARAÇLARIN İMAL, TADİL VE MONTAJI HAKKINDA YÖNETMELİK

Engelli erişimi için araç tadilatı MADDE 17 – (1) 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunun geçici 3 üncü maddesi uyarınca engellilerin erişilebilirliği için araçlarda tadilat yapılması durumunda, aşağıdaki şartlar aranır

BANKACILIK HİZMETLERİNİN ERİŞİLEBİLİRLİĞİNE DAİR YÖNETMELİK

CEZA MUHAKEMESİ KANUNUNA GÖRE TERCÜMAN LİSTELERİNİN DÜZENLENMESİ HAKKINDA YÖNETMELİK

DEMİRYOLU İLE SEYAHAT EDEN YOLCULARIN HAKLARINA DAİR YÖNETMELİK

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

n) Engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı kişi: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinin herhangi birinde veya birkaçında daimi veya geçici olarak çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı taşımacılık hizmetini kullanırken kısıtlılığı olan ve durumu tüm yolculara sunulan hizmetlerin, kişinin ihtiyaçlarına göre özel itina ve uyarılama gerektiren kişiyi,

Madde 5 - (5) İsmine düzenlenmiş seyahat belgesinde yolcunun; adı, soyadı, engelli ise engelli olduğuna dair belge numarası, iletişim bilgisi, kalkış ve varış yeri, koltuk numarası, hareket tarihi ve saati, taşıma ücreti, biletin seri ve müteselsil sıra numarası ve düzenleme tarihi bulunur. Koltuk numarası ise koltuğun ismine yönelik düzenlendiği seyahat belgelerinde bulunur. Seyahat belgesi üzerindeki yolcuya ait kişisel bilgilerin doğru olup olmadığının kontrolünün sorumluluğu yolcuya aittir. Seyahat belgesinin ismine düzenlenmiş olması halinde yolcunun seyahat edeceği trene binebilmesi için kimlik ibraz etmesi gerekir.

MADDE 22 – (1) Demiryolu tren işletmecisi bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olmayacak şekilde kişisel verilerin işlenmesine ilişkin 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 10 uncu maddesinde yer verilen yükümlülük çerçevesinde kişisel verileri ve Bakanlık iletişim bilgileri de dahil olmak üzere yolcuların hak, sorumluluk ve yükümlülüklerini içeren “Yolcu Hakları Bildirimi” ni hazırlar, resmi internet sitesinde yayınlar ve basılı olarak yolcuların rahatlıkla erişebileceği şekilde kendilerine sunar. Ayrıca bu bildirim internet sitesinde yayımlandığını yolculara yazılı ve görsel olarak bildirir. (2) Bu maddede belirtilen hükümler, görme engelli kişiler için uygulanırken uygun alternatif yöntemler kullanılır.

Madde 49 - (7) Seferin yarıda kalması sebebi ile aktarma durumunda demiryolu tren işletmecisi, engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı yolculara ihtiyaç duydukları özel hizmetleri verir.

Madde 51 - (4) Bu madde hükümleri uygulanırken engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı kişilerin ve yakınlarının ihtiyaçları imkanlar ölçüsünde dikkate alınır.

MADDE 52 – (1) Demiryolu tren işletmecileri verdikleri hizmetlerden engellilerin, hareket kabiliyeti kısıtlı ve/veya özel durumu olan yolcuların (yaşlı, bebek, çocuk ve hamile kadınlar vs.) kolaylıkla ve yeterli derecede yararlanması için aşağıdaki düzenlemeleri uygulamakla yükümlüdürler:

- a) Engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı kişilerden, diğer yolculardan alınan ücretlere ilave bir ücret talep edilemez.
- b) Demiryolu tren işletmecisi ve/veya acente, engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı kişilere rezervasyon yapmayı veya bilet satmayı reddedemez, refakatçi zorunluluğu getiremez.
- c) Demiryolu tren işletmecileri, engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı kişiler ve refakatçileri ile refakat etmek için sertifikalandırılmış rehber köpekler ve tek başına seyahat eden 13-18 yaş arası çocukların taşınmasına öncelik tanır.
- ç) Görme engelli yolcuların rehber köpeği, köpeğin ağızlığı ve gerekli sağlık belgeleri olmak koşulu ile yolcu yanında ücretsiz taşınır.

MADDE 53 – (1) Demiryolu tren işletmecisi ve/veya acente, engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı kişilere, trene binışı ve trendeki hizmetlere erişim ve trenden inişi gibi konular hakkında bilgilendirme yapar. Bu bilgilendirme, talep eden yolcunun engeli ve/veya kısıtı dikkate alınarak yapılır.

MADDE 54 – (1) Demiryolu altyapı işletmecisi ve demiryolu tren işletmecisi, engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı kişilerin istasyonlara, peronlara, trenlere, diğer tesislere erişebilmesini sağlamakla ve bu hususta ilgili mevzuat kapsamında teknik çözümleri bulmakla ve sağlamakla yükümlüdür.

MADDE 55 – (1) Engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı kişilerin, demiryolu tren işletmecisinin teknik çözümleri uygulayacak personelinin bulunmadığı bir istasyonda trene binmeleri veya trenden inmeleri halinde, demiryolu altyapı işletmecisi ilan ettiği yerlerde ücretsiz olarak bu kişilere trene binme ve trenden inme hizmeti sunar.

(2) Bilet satın alınma aşamasında engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı yolcular nasıl bir yardıma ve ekipmana ihtiyacının olduğunu bildirmelidir. Yardım ihtiyacı talebi bilet satış sisteminden ve çağrı merkezinden yapılabilir.

MADDE 56 – (1) Demiryolu tren işletmecisi, gar ve istasyon işletmecisinin engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı kişilere sağlayacağı yardımlar aşağıdaki hususlara göre olacaktır:

a) Bilet satın alan engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı kişi yardıma ihtiyacı olduğunu, demiryolu tren işletmecisine ve/veya acenteye yardıma ihtiyacı olacağı andan en az 48 saat öncesinden bildirmek zorundadır. Bilet satan birim, yardım ihtiyacını ilgili istasyona ve demiryolu tren işletmecisine bildirir. Demiryolu tren işletmecisi ve/veya acente engelli yolculara bildirimlerin yapılabilmesi için yolcunun engeli ve/veya kısıtını dikkate alarak gerekli iletişim sistemini kurar.

b) Eğer (a) bendinde yapılması gereken bildirim yapılmamışsa, demiryolu tren işletmecisi veya gar ve istasyon işletmecisi, bu kişinin seyahatini gerçekleştirebilmesi için gerekli yardımı yapar.

c) Gar ve istasyon işletmecisi, yardıma ihtiyacı olan engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı kişilerin istasyona geldiklerini haber vermelerini sağlayacak istasyon içinde ve dışında erişilebilirlik standartlarına uygun iletişim noktaları belirler.

ç) Yardımlar engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı kişilerin, ilan edilen kalkış saatinden belirli bir süre önce belirli bir noktada bulunmaları kaydıyla sağlanır. Bu süre 60 dakikadan fazla olamaz. Böyle bir sürenin belirlenmediği durumlarda bu kişilerin ilan edilen kalkış saatinden en geç 30 dakika öncesinde belirlenen noktada bulunmaları gerekir. Bu bilgilerin görsel ve işitsel kısıtları olan yolcuların da anlayabileceği şekilde aktarılarak kendilerine bildirilmesi gerekir. Engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı yolcuların anlık yardım için ilgililerle irtibata geçmesi için istasyon ve garlarda erişilebilirlik standartlarına uygun yerlerde ve özelliklerde çağrı butonu konulmalıdır.

d) Trene kabul edilmeme, iptal ve her türlü gecikme söz konusu olduğunda, engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı kişiler ve refakatçileri ile veya tek başına seyahat eden çocuklar, 51 inci madde hükümlerine uygun olarak en kısa zamanda hizmet alma hakkına sahiptir.

MADDE 57 – (1) Demiryolu tren işletmecisinin veya altyapı işletmecisinin kusurundan dolayı, engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı kişilerin özel ekipmanlarının kısmen veya tamamen hasar görmesi veya kaybolması durumunda, zararın tamamı kusurları oranında tazmin edilir.

(2) Eğer engelli ve/veya hareket kabiliyeti kısıtlı kişinin engeli/kısıtı ile ilgili bir donanımla seyahati zorunlu ise donanımın tren kapı ve koridor ölçülerine uygun olması koşuluyla demiryolu tren işletmecisi tarafından yolcunun el bagajı olarak trene yüklenir. Yükleme veya indirme sırasında donanım hasar görürse hasar miktarı demiryolu tren işletmecisi tarafından kısmen veya tamamen karşılanır.

ELEKTRİKLİ SKUTER YÖNETMELİĞİ

Madde 5 –

8) Kamu nizamını bozacak, özel mülkiyeti ihlal edecek ve yayalar, engelliler veya hareket kısıtlılığı olan kişilerin güvenli ve bağımsız hareketlerini, araç ve yaya trafiğini engelleyecek şekilde park edilmesi,

MADDE 16 – ... (13) Yetki belgesi sahipleri, kamu nizamını bozacak, özel mülkiyeti ihlal edecek ve yayalar, engelliler ve hareket kısıtlılığı olan kişilerin güvenli ve bağımsız hareketlerini, araç ve yaya trafiğini engelleyecek şekilde park edilen e-skuterlerini iki saat içerisinde toplamakla yükümlüdürler.

ELEKTRONİK HABERLEŞME SEKTÖRÜNE İLİŞKİN TÜKETİCİ HAKLARI YÖNETMELİĞİ

MADDE 7 –

...

(11) İşletmeciler görme engelli olan tüketicilerin talep etmesi halinde abonelik sözleşmelerini ve faturalarını asgari olarak Braille alfabesi ya da sesli olarak dinleterek ücretsiz sunarlar.

Abonelik sözleşmelerinin uygulanması

MADDE 8 –

...

(12) İşletmeciler, teknolojik yeniliklerin kullanılması dâhil olmak üzere engelli kullanıcıların, diğer kullanıcılarla benzer koşullarda hizmet alabilmesine yönelik özel ihtiyaçlarını dikkate alır. Kurum, engelli kullanıcılara yönelik hizmetlere ilişkin işletmecilere yükümlülük getirmeye yetkilidir.

Uluslararası dolaşım hizmeti

MADDE 14 – (1) Uluslararası dolaşım hizmetinden yararlanılan durumlarda, asgari olarak ses, kısa mesaj ve veri hizmetini içeren uluslararası tarife bilgisi mobil telefon hizmeti sunan işletmeciler tarafından aboneye kısa mesajla bildirilir. Görme engelli aboneler için bu bilgi abonenin talebi doğrultusunda sesli mesaj olarak iletilir.

ERİŞİLEBİLİRLİK İZLEME VE DENETLEME YÖNETMELİĞİ

ERİŐİLEBİLİR ULAŐIM HİZMETLERİ ÇALIŞMA GRUBUNUN TEŐKİLİ, GÖREVLERİ, ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

HALK KÜTÜPHANELERİ YÖNETMELİĞİ

Madde 11 –

e) Kütüphane binaları, engelli kullanıcıların kütüphane hizmetlerinden tam olarak yararlanmalarını sağlayacak Şekilde tasarlanır. Engelli, eve bağımlı ve kadınlara verilen hizmetler

Madde 31 –

(1) Kütüphaneler, engelli, hasta, yaşlı ve eve bağımlı kişiler ile ev kadınlarna yönelik özel hizmetler sunar.

OTOPARK YÖNETMELİĞİ

SAĞIRLARIN, İŞİTME VE GÖRME ENGELLİLERİN YAYIN HİZMETLERİNE ERİŐİMİNİN İYİLEŐTİRİLMESİNE İLİŞKİN USUL VE ESASLAR HAKKINDA YÖNETMELİK

İŞARET DİLİ TERCÜMANLIĞI HİZMETİ VERECEK PERSONELİN YETİŐTİRİLMESİ İLE ÇALIŞMA ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

Bakım Merkezleri Bakımından

ENGELLİ BİREYLERE YÖNELİK ÖZEL BAKIM MERKEZLERİ YÖNETMELİĞİ

Protez ve Ortez Kullanımı Bakımından

ISMARLAMA PROTEZ VE ORTEZ MERKEZLERİ İLE İŞİTME CİHAZI MERKEZLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK

Askerlik Yükümlülüğü Bakımından

ASKERLİK YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜ YERİNE GETİRİRKEN ÖLEN VEYA ENGELLİ HALE GELENLERE TAZMİNAT ÖDENMESİ HAKKINDA YÖNETMELİK

Seyahat Hakkı, Karayolları ve Trafik Güvenliği Bakımından

KARAYOLLARI TRAFİK YÖNETMELİĞİ

KARAYOLU TAŞIMA YÖNETMELİĞİ

MADDE 14 –

(14) T türü yetki belgeleri için başvuranlardan:

c) T1 veya T2 yetki belgesi için başvuranların en az, 2.000 m2 alan üzerinde kurulmuş, sıcaktan ve soğuktan korunmuş bir ortamda, yolcular için bilet satış yeri, yeterli sayıda bay ve bayan tuvaleti ile oturma yerleri, güvenlik, beslenme, ibadet, emanet ve benzeri asgari ihtiyaçları karşılayacak şekilde ve engellilerin ihtiyaçları da gözetilmiş rahat, sağlıklı ve güvenli olması şarttır. Ayrıca, bu terminallerde, yolcuların şehir içi ulaşımını sağlayan servis araçları, ticari taksiler ile özel otomobiller için indirme ve bindirme yapabilecekleri yeterli bir alan ile yolcuları terminale getirmek veya terminalden almak üzere kullanılan özel ve resmi otomobillerin 25 dakikayı geçmeyen giriş ve çıkışlarında da kullanılabilecek terminal içinde yeterli bir alana sahip genel parkın bulunması şarttır.

d) T3 yetki belgesi için başvuranların en az, 2.000 m2 alan üzerinde kurulmuş, taşımacıların/gönderenlerin/çalışanların kullanacakları üst yapıların, sıcaktan ve soğuktan korunmuş bir ortamda, yeterli sayıda bay ve bayan tuvaleti ile oturma yerleri, güvenlik, beslenme, ibadet, emanet ve benzeri asgari ihtiyaçları karşılayacak şekilde ve engellilerin ihtiyaçları da gözetilmiş rahat, sağlıklı ve güvenli olması şarttır. Ayrıca, bu terminallerde, taşımacıların/gönderenlerin/çalışanların şehir içi ulaşımını sağlayan servis araçları, ticari taksiler ile özel otomobiller için indirme, bindirme ve park yapacakları yeterli bir alanın da bulunması gerekir.

ÜCRETSİZ VEYA İNDİRİMLİ SEYAHAT KARTLARI YÖNETMELİĞİ

Spor Bakımından

TÜRKİYE GÖRME ENGELLİLER SPOR FEDERASYONU ANA STATÜSÜ

TÜRKİYE BEDENSEL ENGELLİLER SPOR FEDERASYONU ANA STATÜSÜ

TÜRKİYE İŞİTME ENGELLİLER SPOR FEDERASYONU ANA STATÜSÜ

Suç Mağdurlarının Desteklenmesi Bakımından

[SUÇ MAĞDURLARININ DESTEKLENMESİNE DAİR CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ \(KARARNAME NUMARASI: 63\)](#)

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatlanmasında Engellilerin Yeri Bakımından

[CUMHURBAŞKANLIĞI TEŞKİLATI HAKKINDA CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ \(KARARNAME NUMARASI: 1\)](#)

Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı için bkz:

[Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı \(2023-2025\) ile İlgili](#)